

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ละครเป็นกิจกรรมการแสดงเพื่อความบันเทิงเพลิดเพลินของมนุษย์อย่างหนึ่งมาแต่โบราณกาล เนื้อหาที่นำมาแสดงมีทั้งการผูกเรื่องราวขึ้นมาเองและการนำเอาตำนานหรือนิทานที่เล่าสืบต่อกันมาจัดแสดงขึ้นเป็นอาหารทางใจของมนุษย์ การใช้ตำนานมาดัดแปลงสร้างเป็นละครนี้เป็นที่นิยมตั้งแต่สมัยกรีกดั้งจะเห็นได้จากนักเขียนบทละครชื่อดังของกรีกนำเอาตำนานกรีกโบราณมาดัดแปลงเป็นบทละครที่มีชื่อเสียง เช่น Aeschylus แต่ง The Orestia, Sophocles แต่ง Oedipus Rex และ Euripides แต่ง Electra เป็นต้น นักเขียนบทละครในสมัยกรีกเหล่านี้ต่างก็นำตำนานกรีกโบราณมาดัดแปลงเป็นบทละครเพื่อนำเสนอปรัชญาความคิดของตน ต่อมานักเขียนบทละครรุ่นหลัง ๆ ก็ได้นำเอาตำนานกรีกเหล่านี้มาสร้างสรรค์เป็นผลงานชิ้นเยี่ยมเพื่อเสนอความคิดเห็นของตนเช่นกันดังเช่น Electra ของ Jean Giraudoux, The Fly ของ Jean-Paul Satre และ Phaedra ของ Racine เป็นต้น ทางด้านโลกตะวันออกก็มีการนำเอาตำนานมาสร้างสรรค์เป็นบทละครที่โด่งดังยิ่ง ได้แก่ อภิษฐานศากุนตลัม ของกาลิทาส บทละครของไทยที่มีกำเนิดมาจากตำนาน ได้แก่ บทละครเรื่องเรื่องพระร่วง และบทละครเรื่องท้าวแสนปม ฯลฯ เห็นได้ว่านักเขียนบทละครในทุกยุคสมัยแทบทุกสังคมต่างก็นิยมนำตำนานมาดัดแปลงเป็นบทละครเพื่อใช้แสดงความคิดเห็นของตน

คัมภีร์มหาภารตะเป็นมหากาพย์ที่ยิ่งใหญ่ของโลก เนื้อหาของมหาภารตะสอดแทรกเรื่องเล่าต่างๆของอินเดียไว้มากมาย เมื่อมหาภารตะได้เผยแพร่มาสู่ประเทศไทย ได้มีผู้นำเอานิทานที่แทรกอยู่ในมาสร้างสรรค์เป็นวรรณกรรมรูปแบบต่างๆ รวมทั้งบทละคร ดังเช่น กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ทรงพระนิพนธ์เรื่องพระนลคำฉันท์, พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรง

พระราชนิพนธ์บทละครเรื่อง ศกุนตลา, พระนลคำหลวง และบทละครเรื่อง
 สาวิตรี เป็นต้น

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยวรรณคดี
 เป็นอย่างยิ่ง ขณะที่พระองค์ทรงศึกษาวิชาการ ณ ประเทศอังกฤษ เป็นช่วง
 เวลาที่วรรณคดีสันสกฤตและภาษาสันสกฤตเป็นที่สนใจของชาวยุโรป พระองค์
 ได้ทรงอ่านมหาภารตะ ซึ่งเป็นวรรณคดีที่สำคัญเรื่องหนึ่งของอินเดียฉบับภาษา
 อังกฤษ ซึ่งประตราบจันทร รอยเป็นบรรณาธิการ พระองค์จึงได้ทรงพบนิทาน
 เรื่องสาวิตรีที่เล่าแทรกอยู่ในมหาภารตะ เนื้อหาของนิทานเรื่องสาวิตรีนั้น
 เกี่ยวกับความซื่อสัตย์จงรักภักดีต่อสามี และคุณธรรมอันล้ำเลิศประกอบกับความ
 ซาญฉลาดในการเจรจาที่มีอยู่ในตัวนางสาวิตรี ผู้เป็นภริยาสามารถช่วยเหลือ
 สามีให้รอดพ้นจากความตายได้ เนื้อหาเช่นนี้ย่อมเป็นที่ประทับใจแก่ผู้อ่าน
 ดังนั้น พระองค์จึงทรงแปลเรื่องสาวิตรีจากภาษาอังกฤษมาเป็นภาษาไทย และ
 เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสน
 พระทัยด้านการละครมาแต่ทรงพระเยาว์ พระองค์ทรงมีประสบการณ์ด้านการ
 ละครในฐานะผู้อ่านวยการแสดง นักเขียนบทละคร นักแสดง หรือแม้กระทั่ง
 ผู้ชม พระองค์ทรงนำนิทานเรื่องสาวิตรีที่ได้ทรงแปลมานั้นมาดัดแปลงเป็นบท
 ละครร้อง ซึ่งเป็นละครประเภทหนึ่งที่พระองค์ทรงเชี่ยวชาญนอกจากละครรำ
 โขน และละครพูด ฯลฯ

ละครร้องเป็นละครที่ใช้การร้องเป็นหลักในการดำเนินเรื่อง อาจ
 มีบทพูดแทรกอยู่หรือไม่ก็ได้ การพูดเป็นการพูดทวนบทหรือแทรกเสริมเพียง
 เล็กน้อย ละครร้องเป็นละครที่ดัดแปลงมาจากการแสดงอุปรากรของตะวันตก
 ผู้ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาแห่งละครร้องคือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระ
 นราธิปประพันธ์พงศ์ ซึ่งละครร้องของพระองค์เป็นละครร้องสลับท แต่ทว่าบท
 ละครร้องเรื่องสาวิตรี พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้า-
 อยู่หัวนั้น แตกต่างไปจากละครร้องของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิป-
 ประพันธ์พงศ์เพราะว่าดำเนินเรื่องด้วยบทร้องทั้งเรื่อง ไม่มีบทพูดแทรกอยู่เลย
 จึงเรียกว่า ละครร้องล้วน ๆ บางครั้งก็มีผู้เรียกละครร้องประเภทนี้ว่า ละคร

ร้องแบบพระมงกุฎ¹ บทละครเรื่องเรื่องสาวিতรีนี้เป็นบทละครเรื่องล้วน ๆ เพียงเรื่องเดียวที่ปรากฏอยู่ในวงวรรณคดีไทย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงใคร่ศึกษาว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีวิธีการใช้นิทานเรื่องสาวิตรีมาดัดแปลงเป็นบทละครเรื่องอย่างไร โดยศึกษาวิธีการสร้างสรรค์บทละคร และรูปแบบการแสดงของบทละครเรื่องเรื่องนี้ เพื่อชี้ให้เห็นพระอัจฉริยภาพทางการละครของพระองค์

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาที่มาของเรื่องสาวิตรี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบเรื่องสาวิตรีระหว่างฉบับภาษาอังกฤษ ฉบับความเรียงภาษาไทย และฉบับบทละครเรื่อง
3. เพื่อศึกษาวิธีการด้านการละครที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้ในบทละครเรื่องสาวิตรี
4. เพื่อวิเคราะห์บทละครเรื่องสาวิตรีในแง่วรรณกรรม

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาที่มาของเรื่องสาวิตรี โดยค้นคว้าจากเอกสารข้อมูลต่างๆ และวิเคราะห์จากเนื้อเรื่อง
2. ศึกษาการถ่ายทอดเรื่องสาวิตรีจากฉบับภาษาอังกฤษ มาเป็นภาษาไทย โดยศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษของประตาศันทร รอย กับฉบับความเรียง และฉบับละครเรื่องพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

---

¹ สุวรรณี อุดมผล, วรรณกรรมการแสดงของไทย (กรุงเทพฯ: ปรกาศพริก, 2528), หน้า 149.

3. ศึกษาลักษณะการแสดงอุปรากรของตะวันตก ลักษณะการละคร สันสกฤต และลักษณะการละครไทยประเภทต่าง ๆ รวมทั้งการแสดงละครร้อง

4. ศึกษาวิธีการด้านการละครที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าอยู่หัว ทรงใช้ในบทละครร้องพระราชนิพนธ์เรื่องสาวิตรี และยังศึกษาวิธีการด้านการละครที่พระองค์ทรงใช้ในพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องอื่น ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบ

5. ศึกษาอนุกรรมการแสดงละครร้องเรื่องสาวิตรีของกรมศิลปากร และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญบางท่าน เพื่อชี้ให้เห็นลักษณะการแสดงละครร้องเรื่องนี้ในปัจจุบันและนำมาเปรียบเทียบกับลักษณะการแสดงที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์บทละครร้องเรื่องนี้

6. วิเคราะห์องค์ประกอบทางด้านวรรณกรรมจากตัวพระราชนิพนธ์บทละครร้องเรื่องนี้

ขอบเขตการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาเปรียบเทียบความเหมือน และความแตกต่าง ในด้านคำประพันธ์ การดำเนินเรื่องและเนื้อหาของวรรณกรรมเรื่องสาวิตรี ระหว่าง 3 ฉบับ คือ ฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษ กับฉบับความเรียงภาษาไทย และฉบับบทละครร้อง เพื่อชี้ให้เห็นวิวัฒนาการของเรื่องสาวิตรีในการดัดแปลง เป็นบทละครร้อง ผู้วิจัยมีได้นำต้นฉบับภาษาสันสกฤตซึ่งแทรกอยู่ในมหาภารตะ มาเปรียบเทียบด้วย เนื่องจากพระราชนิพนธ์เรื่องสาวิตรีทั้ง 2 ฉบับนั้น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงนำมาจากปติวรูตามาหาตุมุขปรูว ที่แทรกอยู่ในวนบรรพแห่งมหาภารตะฉบับแปลเป็นภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยมุ่งเน้นที่จะศึกษาวิธีการด้านละครที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้ในการดัดแปลงรูปแบบและเนื้อหาของเรื่องสาวิตรีมาเป็นบทละครร้อง จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงวิธีการด้านการละครที่ทรงใช้ในพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องอื่น ๆ ด้วย อนึ่ง ละครร้องเรื่องสาวิตรีไม่สามารถนำออกแสดงกันในรัชสมัยของพระองค์ เนื่องจากพระองค์เสด็จสวรรคตก่อน แต่ในภายหลังได้มีการจัดแสดง

ละครเรื่องเรื่องนี้ ตั้งแต่ผู้วิจัยจึงศึกษาการแสดงละครเรื่องส่วาตรีจาก
ตัวบทพระราชนิพนธ์ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังได้ศึกษาการแสดงละครเรื่องนี้
ในสมัยปัจจุบันเพื่อนำมาเปรียบเทียบด้วย

ประโยชน์ในการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงความสำคัญของเรื่องส่วาตรีที่แทรกอยู่ใน
มหากาพย์
2. ทำให้ทราบถึงพัฒนาการของเรื่องส่วาตรี
3. ช่วยให้เห็นพระอัจฉริยภาพด้านการละครของพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. คำว่า นาฏกรรม หมายถึง ศิลปะการแสดงละคร หรือการ
ฟ้อนรำ
2. คำว่า นาฏวรรณกรรม หมายถึง วรรณกรรมบทละครที่สามารถ
ใช้อ่านและจัดแสดงได้ ซึ่งเป็นการนำเอาละครมาศึกษาพิจารณาในฐานะที่ละคร
เป็นวรรณศิลป์อย่างหนึ่ง
3. การใช้คำว่า เรื่องส่วาตรีฉบับภาษาอังกฤษ หมายถึง มหากาพย์
มหากาพย์ฉบับภาษาอังกฤษแปลโดย กิสารี โมหัน คังคูลิ และมีประตูปัจฉนทร
รอย เป็นบรรณาธิการ
4. ชื่อนางไศพยา จะเขียนตามแบบภาษาสันสกฤตคือ ไศพยา แต่ถ้า
ชื่อนี้ปรากฏในข้อความที่ตัดลอกมาจากพระราชนิพนธ์ความเรียงและบทละครเรื่อง
เรื่องส่วาตรี จะเขียนว่า ไสพยา ตามพระราชนิพนธ์